

est labium omnium, ceperuntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleant. In his verbis clarum est subintelligi conditionem, scilicet: Nisi impediantur, vel: Si non confundatur lingua eorum; unde subditur: *Venite igitur, descendamus et confundamus linguam eorum*, etc. Ecce ex illa præscientia conditionata providit Deus talem medium, quo illorum hominum conatus impediret. Est etiam optimus locus ille Matth. 24: *Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, sed propter electos breviantur dies illi*. Prænovit ergo Deus etiam electos fuisse tribulatione superandos, si esset diuturnior, et ex hac præscientia providit ut brevi tempore duraret. Unde constat ex hac præscientia providere Deum electis suis summa liberalitate et gratia opportuna remedia, quibus vel non cadant, vel, si ceciderint, liberentur. Atque hac ratione Sancti homines divinæ gratiæ et providentiæ attribuunt, quod ab iis periculis aut tentationibus liberentur aut præveniantur, in quibus scit Deus fuisse lapsuros, si in ea incidere, juxta illud Sap. 4: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, etc.; et illud Isai. 1: *Nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuisset, etc.* Similia frequenter in Scriptura occurrunt.

12. Neque contra hanc primam probationem aliquid potest ex Scriptura objici, quod difficultatem habeat; nam, quod de particula *forte*, et de comminationibus adduci poterat, jam declaratum est. Solum possunt movere verba illa Exod. 14, ubi Deus, dans Moysi signa per quæ induceret populum ad credendum, sic inquit: *Si non audient sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis; quod si nec duobus his signis audierint, credent tertio*. Qui loquendi modus videtur indicare incertitudinem eventus, priori posita conditione vel secunda.

Respondetur hoc testimonium vel non obesse nobis, vel potius prodesse, quia illa futura non erant utcumque conditionata, sed ponenda in re; non ergo ignorabat Deus quem effectum habiturum esset primum signum, secundum et tertium. Sensus ergo est quosdam fuisse credituros in primo signo, et non alios; deinde alios fuisse credituros in secundo, et tandem omnes in tertio; et ideo, quia hoc prævidit Deus, vel absolute, vel etiam sub conditione, omnia illa signa dedit. Et hactenus de Scripturæ testimoniis.

CAPUT II.

EX DOCTRINA SANCTORUM PATRUM OSTENDITUR HABERE DEUM CERTAM SCIENTIAM FUTURORUM CONTINGENTIUM CONDITIONATORUM.

1. Si varios loquendi modos in Sanctis Patribus accurate observemus, non obscure, ut opinor, constabit eos non minus certos fuisse de hac scientia Dei, quam de absoluta scientia futurorum contingentium. Et primo, sumo argumentum ex illa quæstione, quam sæpe proponunt, cur Deus creaverit angelos, vel Adam, eisque præceptum imposuerit, cum præsciret illos fuisse peccaturos? In hac enim interrogatione aperte est quæstio de scientia conditionata, et non de absoluta, nam præscientia absoluta supponit permissionem; ergo non potuit Deus tale peccatum permittere cum absoluta præscientia ejus, multoque minus potuit illam absolutam præscientiam habere ante voluntatem creandi Adam; ergo, si sermo esset de hac præscientia absoluta, facilis esset ad quæstionem responsio, negando quod assumit; quia quando Deus habuit voluntatem creandi Adam, nondum intelligitur habuisse illam præscientiam. Sancti autem Patres non ita respondent, sed admittunt præscientiam futuri peccati ante illam voluntatem creandi Adam, et respondent nihilominus ex sua bonitate voluisse creare illum; aperte igitur loquuntur de scientia conditionata.

2. *Prima probatio ex Patribus.* — De qua re est optimum testimonium apud Hieronymum, dialog. 3 contra Pelag., ubi refert hoc Marcionis argumentum: Vel præscivit Deus hominem in paradiso positum, mandatum transgressurum, vel non præscivit. Si præscivit Deus, non peccavit homo, quia non potuit divinæ scientiæ resistere. Si non præscivit, cui aufers præscientiam, aufers et divinitatem. Respondet Hieronymus et præscivisse Deum, et peccasse hominem; quia ita Deus præscivit, ut eum in sua libertate reliquerit. Hoc idem argumentum Marcionis copiosius tractat Tertullianus, l. 2 contra Marcionem, a capit. 1 usque ad 7, et ex illo aperte constat sermonem esse de scientia conditionata, quæ antecedit voluntatem creandi, et simul numeratur a Tertulliano cum bonitate et potentia Dei; et dicit ab his tribus procedere divinam providentiam, permissionem, creationem, etc.

Idem argumentum tractat Gregorius Nissen., magna Catech., cap. 7, negans sequi Deum esse auctorem mali, propterea quod hominem creare voluerit, quem præsciebat peccatorem. Justin. etiam, quæstion. 78, et Irenæus, l. 4 contra hæres., capit. 75, ad finem; Gregorius item Nazianz., orat. 42, in fine: *Mandatum (inquit) accepimus, ut eo servato gloriam assequeremur, non quod Deus id quod futurum erat ignoraret, sed quod arbitrii libertatem lege sanciret*. Ubi considerandum est in eo signo in quo voluit Deus dare mandatum, jam habuisse præscientiam futuræ transgressionis, si mandatum daretur. Damascenus etiam, dialogo contra Manichæos, fol. 475, tractans eandem quæstionem, a Manichæis propositam, cur scilicet Deus creaverit angelos, quos malos futuros esse præscivit, respondet bonitatem Dei fuisse in causa, quæ vicit præscientiam, et eodem modo loquitur Theodoretus, quæst. 37 in Genes., et Isidorus, l. 1 de Summo bon., cap. 13: *Quia (inquit) sicut præscivit Deus lapsum, ita præscivit quomodo posset illi subvenire*. Idem Eusebius, 6 de Præparatione, capit. 9. Optime Augustinus, libr. 2 de Nupt. et concupis., cap. 16, et libr. 5 contra Julianum, capit. 8; et 1 contra Crescon., capit. 8; et 21 contr. Faust., capit. 14, 16 et 21; et 1 de Origin. animæ, capite 11. In quibus posterioribus locis non tantum de primis hominibus, sed etiam de cæteris loquitur, quos Deus creat, eisque præcepta dat, quum præsciat esse lapsuros: *Quia alias (inquit) non tantum judicares, si propterea creare noluisset, quia peccaturum eum esse præscivisset*. Eodem modo tractat eandem quæstionem de Adamo, Eva et Angelis, Chrysostomus, homil. de Adam et Eva, tomo primo, et de crucifixoribus Christi, homil. de Anathem., tom. 5: *Eos (inquit) præsciens formavit, vincente præscientiam bonitate*. Quæ verba non possunt nisi de præscientia conditionata intelligi, nam scientiam absolutam futurorum non vincit bonitas, sed potius est quædam origo illius. Cyrillus etiam, l. 9 in Joann., c. 10, sic quærit: *Si omnia scire Christus creditur, cur Judam, qui futurus proditor erat, eligit?* Et infra ait similiter quæri posse: *Cur Saulem elegisti, quem sciebas gratiam tuam sprethurum? Cur primum hominem de terra formasti, quem sciebas mandatum non servaturum? Cur angelorum naturam creasti, cum, ut Deus, prævideris futuram nonnullorum rebellionem?* Quæ omnia de hac scientia procedunt, ut ex dictis constat; et illam admittit Cyrillus, et respondet

propter hanc præscientiam non debuisse Deum has rationales creaturas non condere, quæ peccaturæ erant, cum peccatum, non a Deo, sed ab earum libertate esset profecturum.

Eandem doctrinam recte tradit Ambrosius, lib. de Parad., cap. 10, tractans specialiter de peccato Evæ; et Moyses Syr., in tract. de Parad., part. 1, c. 14. Ac denique eadem quæstio et responsio habetur in opuscul. de Præscient. et prædest., cap. 7, quod nomine divi Thomæ, in fine 1 part., circumferri solet.

3. *Secunda probatio.* — Secundo afferri possunt testimonia Sanctorum, in quibus ex hac præscientia rationem sumunt, ob quam Deus aliquos præmaturo tempore rapit, priusquam peccata committant, quæ Deus præscivit commissuros si viverent, et maxime admirantur Sancti, cur aliis non conferat hoc beneficium Deus, de quibus eandem habet præscientiam, cum tamen conferre posset, si vellet, quod necesse est intelligi de præscientia hac conditionata; nam si intelligatur de præscientia absoluta, certum est non posse Deum retrocedere, et mutare (ut sic dicam) quod facere decrevisset. Sic Augustinus, de Dono persev., c. 5: *Certe (inquit) poterat Deus, præsciens illos esse lapsuros, auferre de vita*. Et lib. de Corrept. et grat., c. 8, hoc dicit esse abditum mysterium divinæ electionis; nam aliqui, licet multo tempore pie vivant, donec peccent non moriuntur: *Respondeant (inquit) cur prius quam peccarent non rapuit illos Deus; an quia non potuit, vel quia eorum mala non præscivit? Nihil horum nisi perversissime ac impiissime dicitur*. Similem doctrinam habet lib. de Grat. et lib. arb., c. 23, et l. 1 de Pecc. merit. et remiss., cap. 21, et epist. 105, sub finem, ubi primum dicit non posse hanc dici absolute scientiam futurorum: *Nam quomodo (ait) futura erunt quæ nulla erunt?* Deinde vocando illa secundum quid futura, id est, sub conditione, præscientiam eorum (quam aperte admittit) negat posse esse causam aliqujus pœnæ vel damnationis, et secundum hanc scientiam exponit illud Sap. 4: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Eodem modo procedit Gregorius Nissen., orat. de Infantib. qui præmaturo rapiuntur; et Cyrillus Alex., l. 3 contra Julian., post medium, approbat dictum Porphyr.: *Quod Deus sciens futurum, sæpe numero prævenit, nos quidem adhuc adolescentes prius e vita eripiens, illos vero relinquens, etc.*

4. *Tertia probatio.* — Tertio, generatim loquendo de providentia divina, Sancti sæpe

sentiunt hanc scientiam esse Deo necessariam, et illa uti ad disponendum vel permitendum ea præcipue quæ ab agentibus creatis liberis fiunt. Ita Augustinus, lib. contra Adimant., cap. 17, agens de facto Saul et David; Gregorius Nissen., l. 8 Philosoph., cap. ult.; et Anastasius Sin., in lib. Quæstionum sacræ Scripturæ, q. 17; et optime Gregorius Magn., 6 Moral., cap. 12, tractans illa verba: *Qui comprehendit sapientes astutia eorum*; indicat Irenæus, l. 5, cap. 28; Origen., l. 3 Periarth., capit. 4 et 7, et latius lib. 7 in Roman., circa illud cap. 9: *Non est volentis, neque currentis*, etc. Sunt de hac re optima verba Prosperi, lib. 2 de Vocat. gent., c. 4, alias 13, sub finem, ubi agens de facto Cain, qui occidit fratrem suum, ait: *Et utique præsciebat Deus ad quem finem insanientis esset progressura conceptio, neque ex eo quod falli scientia divina non poterat, necessitate peccandi urgebatur facinus voluntatis; a cujus utique intentione atque affectu potuit incolumitas Abel illarsa defendi, nisi placuisset Deo cum laude patientiæ suæ. ut temporalis furor impij fieret perpetuus honos justij*. Ex quibus verbis ultimis constat eum de hac scientia conditionata loqui.

5. *Quarta probatio.* — Quarto principaliter tractando de prædestinatione et reprobatione, de vocatione efficaci vel sufficiente, utuntur hac scientia Sancti Patres, præsertim Augustinus, de Prædest. Sanct., c. 12 et 13, et l. 10 Genes. ad litt., c. 16, et l. 1 Quæst. ad Simpl., q. 2, et ep. 105 et 106, et aliis locis infra insinuandis. Sic intelligi optime possunt verba Ambrosii in id Rom. 8: *Iis qui secundum propositum*, etc., ubi ait, *Deum secundum propositum vocare eos quos præscivit sibi fore devotos, et idoneos*, etc. Hoc enim testimonium et similia, de hac scientia conditionata recte intelligi, supra l. 3, declaravimus. Sed præsertim sunt in hoc notanda duo testimonia Chrysostomi in superioribus commemorata. Unum est hom. 31 in Matth., ubi, comparans vocationem Pauli et Matthæi, dicit ambos esse a Deo vocatos, quando et quomodo scivit non reluctaturos: *Nam qui corda scrutatur* (inquit) *et occulta mentium, is etiam quando unusquisque ad obediendum paratus erat, non ignoravit*. Alterum est hom. 65 in Matth.; tractans de operariis vineæ, diversis temporibus vocatis, et perveniens ad Paulum, ait prius non vocatum fuisse a Deo, quia Deus præscivit ipsum repugnaturum vocationi; postea autem fuisse vocatum, quia præscivit

Deus vocationem fuisse penetraturam ejus animam.

6. *Quinta probatio.* — Tandem tractantes Sancti de adventu Christi Domini in mundum, sæpe dicunt tunc venisse quando scivit homines ipsi et Evangelio fuisse credituros. Ita Augustinus, ep. 49 de sex quæstionibus paganorum, quæst. 2, circa finem; et lib. de Præd. Sanct., cap. 9, dicit nihil esse verius quam præscisse Christum, qui, et quando, et quibus in locis essent in illum credituri. Addit vero idem Augustinus, lib. 1 cont. Crescon., c. 8, etiam Christum interdum prædicasse his quos noverat esse repugnatos. Quæ omnia de præscientia conditionata intelliguntur; nam præscientia futuræ fidei, quæ supponitur ad voluntatem, qua Deus decrevit tali tempore venire in mundum, non potuit esse absoluta, sed conditionalis, et ita etiam explicuit et docuit D. Thomas, 3 p., q. 1, art. 5, ubi ita notavi.

Varii modi eludendi præfata testimonia exploduntur.

Ad hæc vero Sanctorum testimonia accommodari solent nonnullæ ex responsionibus quas retulimus circa testimonia Scripturæ, præsertim duæ. Una est illa de effectu in communi, et non in particulari. Sed, præter supra dicta, est manifeste contra mentem Sanctorum, qui in particulari loquuntur de peccato Adæ et Angelorum. De quo etiam illud verum est in causa sua non potuisse certo cognosci, etiam in communi, quia poterat facile homo in illo statu vitare, non solum illud particulare peccatum quod commisit, sed quodlibet etiam collective. Adde Augustinum, nuper citatum, numerare circumstantias loci, temporis et personæ, unde non potuit clarius significare se loqui de particularibus effectibus.

Alter responsio est, loqui sanctos Patres de conjecturali cognitione. Sed hoc ipsis imponitur; nunquam enim significant, se ita de Deo sentire, sed cum eadem claritate et certitudine hanc scientiam illi tribuunt, ac scientiam cæterorum contingentium futurorum; et ideo, ut vidimus, quando explicant particulam forsitan, negant significare aliquam incertitudinem in divina cognitione. Quibus addi potest optimum Augustini testimonium, tract. 37 in Joan., exponentis illa verba c. 8: *Si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis: Ille* (inquit Augustinus) *qui omnia scit, cum*

dicit forsitan, non dubitat, sed increpat; dubitationis verbum est cum dicitur ab homine, ideo dubitante, quia nesciente; quando vero dicitur a Deo, cum Deum nihil lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur divinitas. Præterea sancti Patres talem censent esse hanc scientiam in Deo, quæ sufficiat ad efficacem vocationem, et procedentem a decreto divino absoluto, quo vult hominem converti, et libere converti; sed ad hujusmodi decretum Dei non sufficit conjecturalis cognitio, sed necessaria et omnino infallibilis; quia posita tali voluntate omnino infallibile est sequi effectum. Unde medium, seu auxilium quo Deus utitur ut impleatur talis voluntas, etiam debet habere effectum omnino infallibiliter; ergo et scientia talis effectus, si ponatur tale medium, debet esse omnino infallibilis. Major constat ex testimoniis citatis præsertim ex locis Chrysostomi, et est frequens doctrina Augustini, ut patet ex q. 2 ad Simpl., et ex aliis quæ inferius referam. Præterea sancti Patres non solum in bonis, sed etiam in malis ponunt hanc præscientiam, nec solum in homine lapsos, sed etiam in Angelis, et in homine in statu innocentiae, de quo, si conjectura agendum esset, considerata dispositione et rectitudine ejus, nec probabiliter conjectari posset fuisse peccato consensurum, quia causa non solum erat indifferens, sed etiam magis propensa ad oppositum; ergo Deus id non præscivit ex signis vel conjecturis, sed in ipsa objecti veritate, et consequenter per certam et infallibilem cognitionem.

7. *Aliquot Sanctorum testimonia quæ obijci possunt.* — Sed obijciuntur hic nonnulla ex Patribus, quæ breviter declarare oportet. Primum est testimonium Augustini, lib. de Præd. Sanct., c. 14, ubi tractans illud Sap. 4: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, dicit illud fuisse dictum secundum pericula vitæ hujus, non secundum præscientiam: *Quia hoc* (ait) *præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat*. Difficilius, l. 1 de Anima et ejus orig., c. 10, arguens eos qui dicebant Deum deserere aliquos infantes, ut in originali peccato moriantur, quia prævidit futuros fuisse iniquos, si viverent, post alia argumenta subdit: *Quid quod ipsa carnavitur omnino præscientia, si quod præscitur non erit? Quomodo enim dicitur præsciri futurum quod non est futurum?* Similem sententiam habet Prosper, ep. ad Augustinum, quæ est inter opera Augustini, ante lib. de Prædest. Sanct., ubi eandem senten-

tiam impugnans ait: *Novo absurditatis genere, et non agenda præscita dicuntur, et præscita acta non esse*. Damascenus etiam, dialog. cont. Manich., fol. 480, eandem tractans sententiam: *Si Deus* (inquit) *aliquem non condidisset quia præscisset peccaturum, non esset hæc præscientia, sed impostura; nam sicut cognitio est earum rerum quæ sunt, ita prænotio est earum rerum quæ certo future sint*. Denique Hug. Vict., in Summ. Sent., tract. 1, c. 12, et 1 de Sacram., p. 2, a c. 14, usque ad 18, contendit, si non essent res futuræ, nullam fore in Deo præscientiam.

8. *Exponuntur.* — Respondetur hos Patres agere in locis citatis contra illorum errorem, qui dicebant Deum punire, vel gratiam conferre, propter ea opera quæ homo facturus esset, si hoc vel illud accideret, etiamsi de facto nunquam illa facturus sit. Et nunquam (quod advertendum est) negant in Deo esse hujusmodi scientiam; quod si sentirent, proferre eo loco deberent, quia nullo faciliore modo talis error refelleretur. Quin potius multi ex Sanctis supra citatis aperte concedunt hæreticis habere Deum hujusmodi scientiam, negant tamen illam esse rationem divinæ permissionis, punitionis, vel electionis. Et hoc sensu negant aliquando hujusmodi scientiam vocandam esse præscientiam; quia præscientia videtur dicere habitudinem ad id quod aliquando habiturum est esse; id autem quod per hanc scientiam cognoscitur, non oportet quod sit habiturum esse aliquando, et ideo quatenus per illam scitur, non dicitur ab his Sanctis præsciri, sed absolute sciri, sicut res impossibiles. Et ideo etiam illud opus, quod per hanc scientiam scitur, ut sic non posset esse ratio seu causa ex parte creaturæ, ut puniatur a Deo, vel præmio afficiatur. Et hoc modo procedit Augustinus, de Dono persev., c. 9, et 10 Genes. ad litt., c. 16, et lib. 26 contra Faustum, c. 4. Et in eodem sensu dicit, dicto l. 1 de Orig. anim., c. 12: *Quomodo ergo punirentur peccata, quæ nulla sunt? id est, quæ nec, vita ista nondum inchoata, commissa sunt ante carnem, nec, morte præveniente, post carnem*. Idem est sensus ejusdem Augustini de Præd. Sanct., ut patet ex c. 12, 13 et 14, ubi recte sic refert: *Si homines punirentur propter peccata quæ facturi essent, si viverent, quamvis ad ea de facto non sint facturi*, sequi nihil eis prodesse quod rapiantur antequam mutetur intellectus eorum; quia sufficit quod mutandi essent, si viverent. In hoc ergo sensu negatur hujusmodi esse simpliciter futura; et in

eodem negatur esse præscita; et similiter in eodem negatur accidere posse ut non fiat quod præscitur esse futurum, vel quod ita præscitur, ut sit ratio pœnæ vel præmii. Non nego tamen quin aliquando Sancti, hanc scientiam conditionalem, præscientiam vocent, minus stricta appellatione, quatenus illud, *præ*, solum dicit independentiam scientiæ ab existentia objecti, et consequenter antecessorem ad omnem rei existentiam, sive de facto aliquando futura sit, sive non sit. Tamen ex diversis circumstantiis locorum, erit facile intelligere quo sensu Sancti loquantur.

CAPUT III.

EX SCHOLASTICORUM THEOLOGORUM DOCTRINA EADEM VERITAS COMPROBATUR.

1. *Ex Scholasticorum hac super re silentio ducitur argumentum.*—Antiquiores Scholastici nihil fere de hac divina scientia conditionatorum contingentium locuti sunt; et ideo multi putant, rem hanc esse novam, et ab eorum doctrina alienam. Quod genus argumentandi licet, quod solum sit ab auctoritate negativa (ut aiunt), infirmum videatur, non est tamen omnino contemnendum, quia non est verisimile Theologos omnes prætermisisse rem adeo scitu dignam et gravem, si veram esse credidissent. Et augetur difficultas, nam Theologi omnes divinam scientiam sub scientia simplicis intelligentiæ et visionis comprehendunt; sed hæc non potest pertinere ad scientiam simplicis intelligentiæ, quia non est simpliciter necessaria, cum non sit de objecto et veritate necessaria. Neque etiam est scientia visionis, quia non est de aliquando futura; nec consequitur determinationem liberam divinæ voluntatis, sed antecedit; ergo signum est Theologos hujusmodi scientiam non agnovisse, neque in Deo esse credidisse.

Conclusio.

2. Nihilominus existimo Scholasticos Doctores, cæterosque graviore Theologos a nobis potius stare. Et de antiquioribus sane opinor pro comperto habuisse Deum hæc futura sub conditione certissime scire, eosque ideo de hac scientia sub his terminis et in particulari quæstione non movisse, quia idem de illa senserunt quod de aliis futuris; nam,

si diversa de illis sensissent, significassent aliquando, præsertim quia sæpe incidunt in quæstiones quæ supponunt hanc scientiam, ut est illa de permissione peccati, quod Deus scivit futurum, et similes, quas facillime expedirent, negando has conditionales esse scibiles, quod tamen non faciunt.

3. *Cognitionis conditionatorum modus explicatur juxta diversas opiniones.*—Præterea Durandus, et alii qui dicunt futura contingentia absoluta cognosci in comprehensione causarum cum omnibus circumstantiis, necessario debet ponere talem cognitionem in causa, sive exitura sit, sive non sit; et hæc est cognitio conditionalium. Similiter Alensis, Bonaventura, et alii, qui nihil aliud requirunt quam ideas divinas ad cognitionem futurorum, non possunt ab hac sententia dissentire, quia, eadem ratione, infinita repræsentatio idearum sufficeret ad hæc conditionata repræsentanda; et ita favet Bonaventura in 1, dist. 40, art. 2, q. 1. Præterea Nominales, qui affirmant ex omnibus propositionibus de futuro unam esse determinate veram, et ad scientiam divinam de hujusmodi veritate nihil amplius requirunt, quam infinitam efficaciam divini intellectus, et luminis, necesse est ut idem sentiant de his futuris conditionatis quod de absolutis; et hoc modo citari possunt pro hac sententia Gregorius, in 1, d. 38, q. 1, art. 2; Gabriel ibi, quæst. unic.; Adam, in 3, d. 14, quæst. 2, dub. 1; Marsil., in 1, quæst. 40, art. 2, ad object. contr. 6 concl. Rursus etiam illi qui dicunt cum Scoto futura cognosci in prædeterminatione divinæ voluntatis, idem salvare contendunt de his futuris, ut in progressu hujus libri videbimus; et ita ex hoc capite non potest contraria sententia Scoto attribui, sed incertum est, ut minimum, quid de his diceret. Denique quomodo præscientia futurorum per præsentiam æternitatis non repugnet huic sententiæ, sed cum illa cohereat, ostendemus cap. septimo. Unde propter eam etiam causam non potest sententia hæc existimari D. Thomæ contraria, maxime cum loco supra citato illam ipse admittat. Citari etiam possunt pro hac sententia Albertus Magnus in Sum., tract. 16, quæst. 61, memb. 5 et 6, et quæst. 63, art. 2; Ægid., in d. 40, quæst. 2, art. 2, alias quæst. 5; et Thom. de Argent., ibi, art. 3, ad 6, cont. 1 concl. Et ex recentioribus tenent hanc sententiam Driedo, de Concord., 1 part., c. 4, ad 3 arg.; Ruardus, art. 7; Wald., l. 1 Doctrin., c. 23; Bellarminus; et alii moderni, qui de gratia et libero ar-

bitrio scribunt contra hæreticos hujus temporis, hæc scientia maxime utuntur ad declarandam concordiam gratiæ efficacis cum libero arbitrio, modo supra explicato. Scriptores etiam in 1 part. D. Thomæ frequentius sequuntur hanc sententiam, et quidam contrariam, parum tutam, alii errorem fere appellant. Denique doctores fere omnes Theologi hujus temporis, quos ego in Italia et Hispania consului, huic sententiæ adherent.

4. *Quæ sit dissensio inter auctores.*—Solum, propter difficultatem in principio tactam, orta est inter modernos scriptores dissensio de modo loquendi, potius quam de re. Quidam enim, quasi prædicta difficultate superati, hanc scientiam dicunt nec visionis esse, nec simplicis intelligentiæ, sed mediam illam appellant. Quem dicendi modum alii vehementer impugnant, quoniam Deus (inquiunt) non per scientiam mediam, sed per naturalem scientiam, qua se et omnia comprehendit, hæc futura cognoscit. Sed non satis percipio quam vim habeat impugratio hæc; nam si scientia naturalis vocetur ea quam Deus ex se, suaque naturali perfectione habet, non est dubium quin Deus hæc omnia sciat per connaturalem sibi scientiam, quo nomine tam scientia visionis quam scientia simplicis intelligentiæ, et scientia media (si est) comprehendi potest; nam Deus non habet scientiam adventitiam et extraneam, sed quidquid scit, ex intrinseca et naturali perfectione et comprehensione scit. Si autem scientia naturalis vocetur, quæ omnino necessaria est, et nullo modo libera, etiam ex parte objecti ad quod terminatur, sic non potest hæc scientia naturalis vocari; quia non est simpliciter necessaria secundum respectum ad tale vel tale objectum, sed solum ex suppositione quod illud sit futurum posita tali conditione. In quo convenit hæc scientia cum scientia visionis, differt tamen ab illa, quia secundum se non terminatur ad aliquam existentiam futuram in aliqua differentia temporis, in quo convenit cum scientia simplicis intelligentiæ; et hac de causa scientia Dei, prout ad hæc objecta terminatur, non inepte vocata est scientia media, cum aliquid de utroque extremo participet. Solum ergo videtur nova hæc scientia quoad nomen, nam res ipsa satis antiqua est; hoc autem non est magnum inconveniens, sæpe enim inveniuntur nova nomina ad res melius explicandas.

5. *Sub nomine scientiæ visionis comprehen-*

ditur scientia hæc ab auctoribus.—Semper tamen manet integra difficultas tacta, quia, cum Theologi hoc membrum scientiæ mediæ in illa divisione prætermiserint, eam ignorasse visi sunt. Quapropter ego existimo Theologos hanc scientiam sub scientia visionis comprehendisse, quia et est simpliciter libera ex parte objecti, sicut illa, et eodem modo concipitur in Deo per modum simplicis intuitivis veritatis contingens, ut inferius declarabimus. Participat nihilominus (ut dixi) scientia hæc aliquas proprietates seu conditiones simplicis intelligentiæ, in quibus a scientia visionis stricte sumpta, quæ ad existentias rerum terminatur, distinguitur.

6. *Divisio scientiæ in scientiam visionis et simplicis intelligentiæ adæquata est.*—Igitur, ut intelligatur quomodo, non obstante hac scientia conditionata, partitio illa scientiæ in visionem et simplicem intelligentiam adæquata esse possit, animadvertendum est scientiam Dei posse considerari, vel ut antecedit omnem determinationem liberam voluntatis divinæ, et ut sic vocari potest simplicis intelligentiæ, quia habetur vi solius intellectus independentem a voluntate; vel ut ratione est posterior, et subsequens determinationem liberam voluntatis divinæ, et ut sic dicitur scientia visionis; quia per modum intuitionis terminatur ad existentias rerum, quæ pendent ex divina voluntate, et hoc modo divisio est adæquata; nam datur per membra veluti contradictorie opposita. Quoniam vero, ut infra dicitur, ipsamet determinatio voluntatis divinæ prius ratione considerari potest ut futura, quam ut actu posita in re, ideo etiam scientia considerari potest ut antecedens voluntatem liberam utroque modo consideratam; et ut sic determinatur tantum ad objecta omnino necessaria, qualia sunt Deus, secundum actuale existentiam, et creaturæ præcise ut possibiles; et hæc vocatur scientia simplicis intelligentiæ in omni rigore et proprietate; et consequenter omnis scientia quæ subsequitur determinationem liberam, vel illam respicit ut objectum, dicitur scientia visionis. Sed in hac latitudine potest subdistingui duplex modus: nam divina scientia rursus considerari potest ut præcedens determinationem liberam, ut in re positam, subsequens vero illam, ut futuram; et ut sic non solum ad necessaria terminatur, sed etiam ad libera, et futura contingentia, vel conditionata, vel prout futura ex vitalis voluntatis divinæ, et sub hac ratione ta-